

А він як і раніше стояв на принципах білоруського відродження: за мову, білоруську школу, культуру, науку і мистецтво. 30 вересня 1939 року відбувся його повторний арешт. За офіційними даними він помер в Саратовській області в 1946 році. Але це точно не відомо, так і не відомі дата і місце його поховання. Так закінчується життя одного з яскравих діячів білоруського національного руху.

Роль і значення А. Луцкевича в суспільно-політичному житті важко переоцінити. Присвятивши себе ідеї національного відродження Білорусі, він викликав і продовжує викликати захоплення. Саме Антон Луцкевич та його цілеспрямованість, працьовитість, відданість білоруській ідеї можуть служити прикладом для будь-якого сучасного політика, який поставив собі за мету благополуччя простого народу в усіх сферах його життя на сучасному етапі розвитку.

Список використаної літератури

1. Ластовский В.Ю. Кароткая гісторыя Беларусі / В. Ю. Ластовський. – Мн., 1992. – 117 с.
2. Лодысев У. Ф. На пераломе эпохі: станаўлення беларускай дзяржаўнасці (1917–1910 гг.) / У. С. Лодысев. – Мн., 1999. – 106–107 с.
3. Сидоревич А. М. Антон Луцкевич / А. М. Сидоревич // Нёман. – №7. – 1990. – 17–19 с.
4. Турук Ф. Ф. Белорусское движение / Ф. Ф. Турок. – М., 1991. – 65 с.
5. Чигринов П. Г. Очерки истории Белоруси / П. Г. Чигринов. – Мн., 2000. – 165 с.
6. Янушкевіч Я. Луцкевичы / Я. Янукевіч // Шляхам гадоў. – Мн., 1994. – 9-11 с.

Ярослав Школьник

Студент 3 курсу історичного факультету

Житомирського державного університету Імені Івана Франка

Науковий керівник: к. і. н., старший викладач О.В. Маркевич

Йосиф Добровський як родоначальник чеського просвітництва

Перші паростки нового підходу до вивчення історії були в чеських землях пов'язані з впливом ідей «Просвітництва». Просвітництво - це широка ідейна течія, яка відображала антифеодальний, антиабсолютистський настрій освіченої частини населення у 2 половині XVII-XVIII століть.

Діяльність «будителів», що розгорнулася в другій половині XVIII століття, передбачала своїм головним завданням пропаганду рідної мови, розвиток літератури та мистецтва, вивчення історичної граматики, історії літератури тощо. Поява суспільної потреби в усвідомленні свого історичного минулого сприяло тому, що вчені намагалися перевіряти факти, відокремлювати у джерелах правду від вимислу, пов'язувати свої роботи із завданнями національно-патріотичного виховання народу, прагнули показати багатство його культури, пробудити у чехів гордість за своє минуле [3, с. 119].

Яскравим представником чеського просвітництва був Йосиф Добровський. Народився він 17 серпня 1753 року поблизу містечка Раабе в Угорщині, де на той час проходив службу його батько – вахмістр драгунського полку австрійської армії Якуб Доубравський. Сім'я вимушена була часто переїжджати у зв'язку з новими призначеннями батька. Освіту Йосиф здобував спочатку в школі в Бішофтейніце, де й познайомився з чеською мовою, бо вся сім'я розмовляла німецькою. Навчився вільно нею розмовляти з 10 років. Далі освіту продовжив в августинській гімназії, згодом вступив до Празького університету на філософський факультет. Викладачі відразу ж помітили здібності студента, зокрема до богословських дисциплін. Був членом ордену єзуїтів і готувався вирушити місіонером до Індії, але 1773 року орден був розпущений Папою Климентом XIV.

Після закінчення університету працював вчителем математики й філософії у президента чеського губернаторіума Яна Ностіца. Пізніше був призначений віце-ректором семінарії в Градіще, де у 1786 році прийняв сан священника, а у 1789 став ректором семінарії. Після закриття семінарії у 1792 році був відправлений до Росії для дослідження слов'янських рукописів, викрадених шведами з Праги під час 30-літньої війни. За короткий період

перебування в Росії, Добровський зміг ознайомитись приблизно з 1000 стародавніх рукописів. Працював у бібліотеках Петербурзької АН, у зібраннях Святійшого Синоду і в приватних колекціях (зокрема у графа Мусіна-Пушкіна). З 1795 року мав проблеми з психікою, через що навіть спалив свій «Словник лужицьких мов». З 1803 року жив у Празі і активно займався науковою діяльністю. У 1828 році поїхав у Брно, де захворів і помер.

Що ж до наукової діяльності, то Йозефа Добровського вважають засновником наукової славістики. Ученого, котрий своєю діяльністю дав поштовх розвитку слов'янського мовознавства не лише в Чехії, а й далеко за її межами, нині гідно називають «патріархом слов'янської філології». Добровський перший почав досліджувати лексику церковних книг, зіставляючи словникові відповідники старослов'янських текстів із лексикою живих слов'янських мов. Але для багатьох слів такі паралелі не зазначені, певно, тому, що дослідник не знайшов їх, бо користувався пам'ятками пізніших списків, лексика яких значно відрізняється від лексики старослов'янських пам'яток X–XI ст [1, с. 234].

Уже в першій своїй праці «Історія чеської мови та літератури» (1792) вчений викладає не лише проблеми, пов'язані з чеською мовою, а й загальні слов'янські проблеми. Дослідник твердо переконаний, що всі слов'янські мови близько споріднені між собою, але разом із тим вважає, що розбіжності між окремими слов'янськими мовами існували вже з найдавніших часів. Ще в 1792 р. Й. Добровський виділив дві групи слов'янських мов — південно-східну й північно-західну. До першої він відніс російську, старослов'янську, сербську, хорватську, словенську, до другої — чеську, словацьку, лужицьку, польську мови.

У Відні 1822 р. вийшла праця Й. Добровського «Основи давнього наріччя слов'янської мови», яка була перекладена на російську мову й видана під назвою «Грамматика языка славенского по древнему наречию». У цій праці автор зібрав великий фактичний матеріал переважно з рукописів. Але він не згрупував його за періодами, тому факти, взяті з пам'яток різних епох і зведені разом, створили картину якоїсь ідеальної слов'янської мови, котру не можна віднести до того чи іншого часу. Ще однією хвибою цієї праці є неісторичний

підхід до пам'яток.

Цінність досліджень Й. Добровського полягає в тому, що він навів зіставлення церковнослов'янської лексики з лексикою живих слов'янських мов, вперше подав системний аналіз граматики власне старослов'янської мови, визначив її південнослов'янську мовну основу, проаналізував особливості старослов'янської фонетики й орфографії, описав словотвір, морфологію, синтаксис [2]

Торкались його дослідження історії Чехії, він підкреслював роль селянства як охоронця традицій національної культури. В його «Історії чеської мови та літератури» (1792) епоха гусизму розглядалася як час розквіту самобутньої національної культури, а Гус як видатний її представник. Добровський піддав критиці феодально-клерикальну ідеологію. Він одним з перших звернув увагу на роль гуситського руху в розвитку чеської мови, літератури і культури, на заслуги Гуса у встановленні нового чеського правопису. Добровський приступив до вивчення діяльності лівих таборитів. Для цього він ввів у науковий обіг «Гуситську хроніку» Лаврентія з Бржезовой. До помірних гуситам Добровський ставився з симпатією, а його точка зору щодо лівих таборитів збігалася з католицькою. Також Добровського прийнято вважати родоначальником критичного аналізу джерел, хоча першопрохідцем в цій справі називають Гелазія Добнера, який піддав критиці «хронічку Гайка» [3, с.123].

Вивчення мови, єврейських і латинських текстів, чеської і слов'янської літератури привели Добровського до аналізу наративних джерел. Він вивчав Біблію, граматики і словники, надписи, монети, повісті, пісні, казки, загадки – тобто все те, що вважав джерелами для історії. Все це оцінювалось ним критично, особливо недовірливо Добровський відносився до описових і документальних джерел, так як вони створювались людьми, що мали свої погляди і помисли. До важливих джерел з давньої чеської історії Добровський відносив грамоти, надаючи їм перевагу в порівнянні з хронічками. Але якщо Добнер використовував грамоти як засіб для спростування вимислів Гайка, а самі грамоти не досліджував, то Добровський застосовував до вивчення грамот свій критичний метод. Так він довів, що грамота Болеслава 2 про заснування

Бржеговського монастиря є підрубкою, так як цей документ був написаний тим же почерком, що й підтвердження цієї грамоти Пржемыслом Отакаром 1255 року.

Історик виступав проти догмату, що існував століттями – celibату. У 1787 році видав книгу, в якій на основі джерел описав історію celibату, що містила багато чого нового про це явище. Вчений засуджував закони Папи Григорія 8 про безшлюбність духовенства і виступав за вільний вибір священників.

Йосиф Добровський займався вивченням не лише чеської історії, а й історії інших слов'янських народів. Так, зокрема, він звернув свою увагу на «Руську правду», «Слово о полку Ігоревім» та літопис Нестора. Проаналізувавши ці джерела, Добровський заявив, що русько-візантійські договори X століття є вигадкою і ніколи не існували [4, с. 76-85]

Отже, вклад Йосифа Добровського у розвиток чеської мови та історії тяжко переоцінити. Як казали його послідовники: «Він починав як філолог, а закінчив як історик».

Список використаної літератури:

1. Дементьев И.П. (ред.) Историография истории Нового времени стран Европы и Америки. – М.: Высшая школа, 1990. — 512 с.
2. Добровский, Йозеф. [Електронний ресурс]. – режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Добровский,_Йозеф#cite_note-10
3. Историография истории южных и западных славян // МГУ, исторический факультет, кафедра истории южных и западных славян, курс лекций. – Москва: Московский университет, 1987
4. Лаптева Л. Йозеф Добровский как родоначальник критического изучения источников чешской истории / Л. Лаптева // Петербургские славянские и балканские исследования - 2010 № 1-2. – 258 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/yozeф-dobrovskiy-kakrodonachalnik-kriticheskogo-izucheniya-istochnikov-cheshskoy-istorii>